

Бухгалтерський облік, контроль і аналіз

УДК 33.021:336.71

М.С. Амбарчян, аспір.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

УПРАВЛІННЯ ПЕРИМЕТРОМ КОНСОЛІДАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ГРУПОЮ

(Представлено д.е.н., проф. Свірко С.В.)

Визначаються способи, методи, етапи та методика управління периметром консолідації банківської групи. Об'єктом дослідження є примітка «Периметр консолідації» консолідованого фінансового звіту банківської групи. Предметом дослідження є методика управління периметром консолідації банківської групи. У процесі дослідження використані такі методи наукового пізнання: аналогії, ідеалізації, контрольних питань. У статті запропоновано визначення поняття «управління периметром консолідації». Автором розроблено трирівневу систему «показники–оцінка–спосіб зміни периметра консолідації», яка дозволяє здійснювати вибір найоптимальнішого способу зміни периметра консолідації на основі аналітичної оцінки низки якісних та кількісних показників банківської групи та її учасників, отриманих внаслідок аналізу консолідованої фінансової звітності банків. Для побудови зазначеної системи використані показники обсягу частки власності, обсягу частки контролю, метод консолідації, рівень ефективності діяльності банківської групи, рівень ефективності діяльності учасника групи, рівень щільності зв'язку між показниками консолідованої та індивідуальної фінансової звітності.

Ключові слова: периметр консолідації, банківська група, аналіз консолідованої фінансової звітності банків.

Постановка проблеми. Периметр консолідації (ПК) – примітка консолідованої фінансової звітності (КФЗ), що надає інформацію про перелік компаній, що утворюють банківську групу (БГ) і описує характер відносин контролю і власності, що виникають між материнським банком (МБ) та учасниками БГ. Тобто, ПК надає інформацію про: частку контролю МБ за діяльністю компанії; частку власності МБ у капіталі компанії; метод консолідації (МК), що застосовується до кожної компанії; спосіб включення або виключення тієї чи іншої компанії з ПК, способи зміни обсягу власності та контролю. Зважаючи на те, що ПК відображає найважливіші зміни складу БГ, зміни характеру відносин власності та контролю між учасниками БГ, цей фінансовий документ є основою для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень щодо оптимізації діяльності банківської групи. З огляду на це виникає необхідність в розробці аналітичного інструментарію для оцінки оптимальності структури ПК з метою забезпечення потреб управління.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема розробки аналітичного інструментарію з метою оптимізації управління досліджується низкою українських та іноземних учених, зокрема: Є.В. Мних, О.М. Брадул, М.В. Кадничанський, В.В. Коваленко, В.Е. Балтін, Є.В. Скобелева, М.Д. Годлевський, Е.Є. Рубін, С.С. Нікітчук, Т.А. Горошнікова, А.Д. Цвіркун [1–6] та ін. Такі науковці як Є.В. Мних, О.М. Брадул, М.В. Кадничанський, В.В. Коваленко досліджують теоретичні основи оперативного та стратегічного управління діяльністю холдингових груп та корпорацій. Інша група, до якої належать В.Е. Балтін, Є.В. Скобелева, М.Д. Годлевський, Е.Є. Рубін, С.С. Нікітчук, Т.А. Горошнікова, А.Д. Цвіркун, здійснюють розробку аналітичних систем та моделей, які можуть бути використані в процесі управління для оцінки ефективності діяльності холдингових компаній та корпорацій. З огляду на те, що дослідження процесу управління ПК БГ не є предметом наукових інтересів перелічених науковців, виникає необхідність у розробці аналітичного інструментарію для забезпечення ефективного управління ПК БГ.

Мета дослідження. Метою дослідження є: виокремлення способів, методів, етапів управління ПК; формулювання визначення поняття «управління ПК»; формування системи визначення найоптимальнішого способу зміни ПК на основі результатів аналізу КФЗБ.

Викладення основного матеріалу. З метою визначення напрямів, що застосовуються міжнародними банківськими групами для зміни ПК та умов, за яких обирається той чи інший

© М.С. Амбарчян, 2014

спосіб, автором були розглянуті примітки «ПК» КФЗ БНП Паріба Груп за 2010–2012 рр. [7–8]. В результаті дослідження зазначених приміток автором були виокремлені чотири способи зміни ПК та відповідні їм умови реалізації (рис. 1): А) приєднання компанії до ПК: 1) виконання вимог набуття статусу учасника БГ; 2) формування нової компанії; 3) придбання ЧВ або отримання частки голосів; Б) вилучення компанії з ПК: 1) невиконання вимог набуття статусу учасника БГ; 2) припинення діяльності компанії; 3) продаж ЧВ або втрата контролю; 4) приєднання однієї компанії до іншої; В) зміна обсягу ЧВ або ЧК (голосів): 1) придбання додаткової частки в капіталі або набуття додаткового обсягу контролю; 2) продаж певного обсягу частки в капіталі або передача частини контролю; 3) збільшення питомої ваги обсягу власності; 4) зменшення питомої ваги обсягу власності; Г) зміна МК: 1) зміна МК внаслідок зміни обсягу ЧВ або ЧК; 2) зміна МК, яка не є наслідком зміни обсягу ЧВ або ЧК.

Розглянувши способи зміни ПК БГ, автором визначено, що напрями А, Б, В можуть застосовуватися для зміни реальних результатів діяльності БГ (збільшення ЧВ у більш прибуткових компаніях, вилучення з БГ неприбуткових компаній, збільшення ЧК в неприбуткових компаніях з метою отримання більших повноважень для оптимізації її діяльності тощо), тоді як спосіб Г може бути використаний лише для зміни показників, що будуть відображені у КФЗ БГ (якщо консолідувати одні й ті самі реальні показники учасників БГ за різними методами, то в КФЗ будуть отримані різні результати). Зважаючи на це, можна стверджувати, що способи зміни ПК можуть бути використані як інструменти управління БГ.

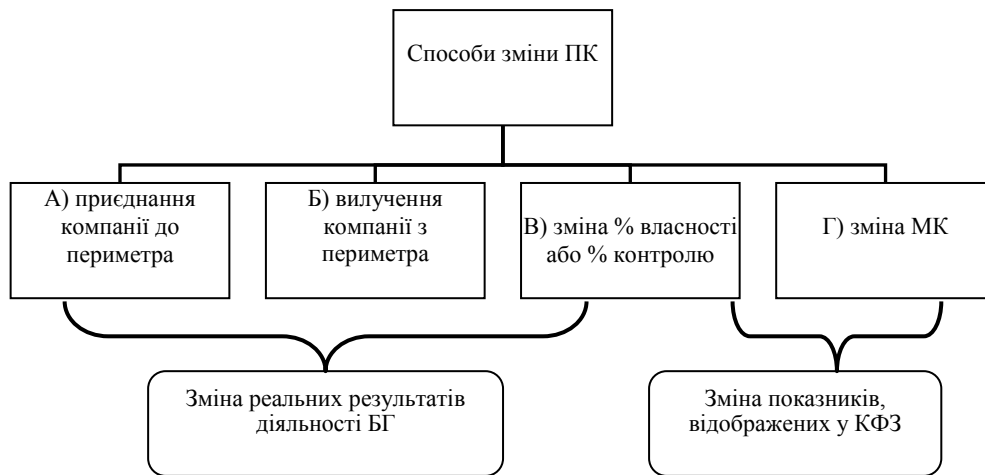

Рис. 1. Способи зміни ПК БГ, що застосовуються БНП Паріба Груп

Відповідно до дослідження В.В. Коваленко, стратегічне управління містить такі чотири етапи: а) визначення довгострокових цілей і завдань; б) стратегічний аналіз; в) стратегічний вибір (вміщує вибір структурних компонентів, вибір методів управління, способу зміни ПК основних підсистем); г) реалізація способу зміни ПК та стратегічний контроль. Запропонована В.В. Коваленко структура процесу стратегічного управління може бути використана для формулювання етапів оперативного управління ПК.

В контексті управління ПК, зазначені етапи полягають у тому, що (рис. 2): а) метою управління ПК є формування такої структури БГ та відносин власності й контролю між її учасниками, яка дозволить найоптимальніше використовувати наявні ресурси з метою досягнення найкращого фінансового результату; б) аналіз в процесі управління ПК включає: оцінку рівня ефективності діяльності БГ, МБ БГ, учасників БГ; оцінку щільності зв'язку між показниками БГ та учасників БГ, показниками БГ та МБ БГ тощо; в) управлінський вибір у процесі управління ПК включає: визначення способу зміни ПК; визначення методу зміни ПК; г) реалізація управлінського рішення в процесі управління ПК полягає у: зміні параметрів компаній, діяльність яких має негативний вплив на результат БГ; наближення структури БГ до структури, необхідної для реалізації загальної стратегії управління БГ.

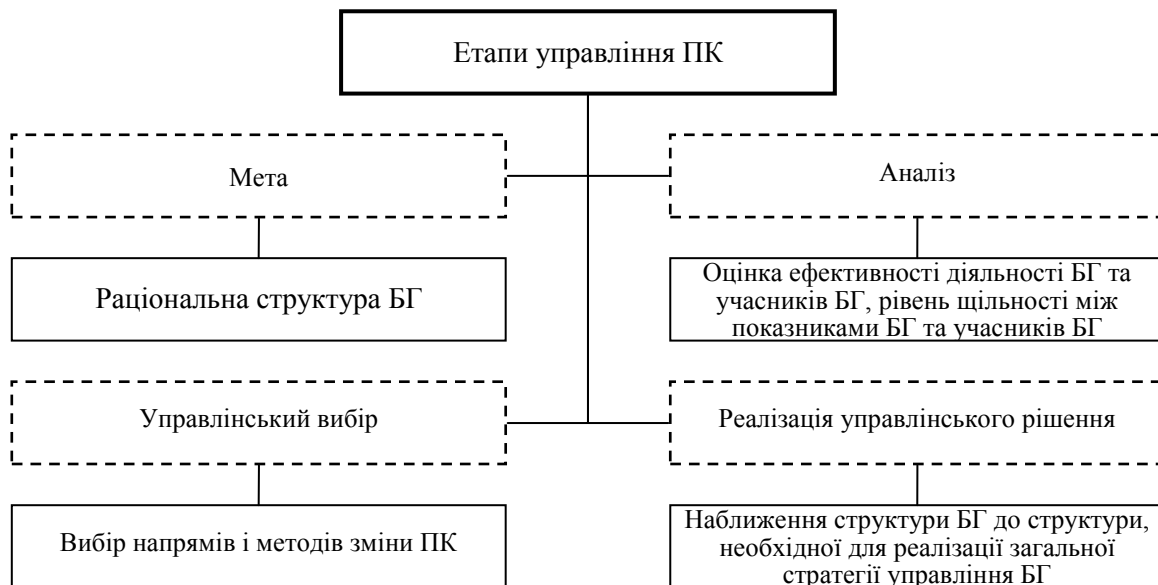

Рис. 2. Етапи управління ПК банківської групи

Методи зміни ПК, які можуть бути застосовані МБ БГ, містять: 1) адміністративний метод управління – встановлення вимог для набуття компанією, частка капіталу якої знаходиться у власності МБ БГ, статусу учасника БГ; 2) економічні методи: формування нової компанії; припинення діяльності компанії; приєднання однієї компанії до іншої; придбання частки власності (ЧВ) у капіталі компанії; продаж ЧВ; МБ набуває частку контролю (ЧК) за капіталом компанії; МБ позбується ЧК; збільшення капіталу компанії; зменшення капіталу компанії. Слід зазначити, що операції з продажу або придбання часток власності призводять до збільшення абсолютного обсягу власності у капіталі компанії, який залишається незмінним. Операції зі збільшення або зменшення капіталу компанії призводять, відповідно, до зменшення або збільшення абсолютного обсягу власності у капіталі компанії, який був змінений.

Параметри компанії, що можуть бути скориговані з метою реалізації управлінського рішення: ЧВ МБ БГ у капіталі; ЧК МБ БГ за капіталом; обсяг активів, капіталу, зобов'язань.

Внаслідок дослідження способів, методів та етапів управління ПК, можна сформулювати визначення цього поняття: *управління ПК* – це система управлінських зусиль, спрямована на формування оптимального складу БГ і структури відносин власності та контролю між учасниками БГ шляхом застосування методів зміни ПК.

БГ як економічна одиниця, що об'єднує в собі декілька юридичних осіб, потребує ґрунтовно розробленої багаторівневої системи управління. Одним із завдань управління є визначення найоптимальнішого способу зміни ПК БГ. З цією метою автором розроблено *трирівневу систему «показники–оцінка–спосіб зміни ПК»*. Запропонована трирівнева система дозволяє здійснювати вибір найоптимальнішого способу зміни ПК на основі аналітичної оцінки низки якісних та кількісних показників БГ та її учасників, отриманих внаслідок аналізу консолідованої фінансової звітності банків.

Система «показники–оцінка–спосіб зміни ПК» містить три етапи (рис. 3).

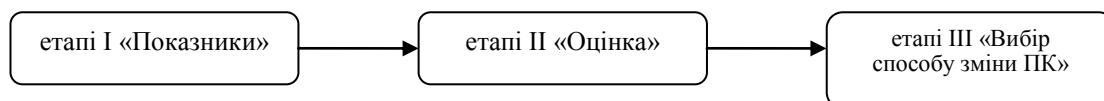

Рис. 3. Етапи системи «показники–оцінка–спосіб зміни ПК»

На етапі I «Показники» перед системою управління постає завдання визначення якісних та кількісних показників: 1) обсягу ЧВ; 2) обсягу ЧК; 3) різниці між ЧК та ЧВ; 4) типу контролю та МК; 5) рівня ефективності БГ; 6) рівня ефективності учасника БГ; 7) рівня ефективності МБ БГ; 8) впливу ефективності учасника на ефективність БГ; 9) відмінності між ефективністю БГ та учасника; 10) відмінності між ефективністю МБ та учасника.

На етапі II «Оцінка» здійснюється оцінка перерахованих на I етапі показників, отриманих у поточному періоді: 1) оцінка обсягу ЧВ: обсяг ЧВ перевищує необхідне значення; обсяг ЧВ не досягає необхідного значення; 2) оцінка обсягу ЧВ: обсяг ЧК перевищує необхідне значення; обсяг ЧК не досягає необхідного значення; 3) різниця між ЧК та ЧВ: різниця перевищує необхідне значення; різниця не

досягає необхідне значення; 4) оцінка типу контролю та МК: тип контролю та МК є адекватними; тип контролю та МК мають бути змінені; 5) оцінка ефективності діяльності БГ: діяльність БГ є ефективною; діяльність БГ є неефективною; 6) оцінка ефективності діяльності учасника БГ: діяльність учасника БГ є ефективною; діяльність учасника БГ є неефективною; 7) оцінка ефективності діяльності МБ: діяльність МБ є ефективною; діяльність МБ є неефективною; 8) оцінка щільності зв'язку між показниками звітності учасника БГ та звітності БГ: високий рівень (зв'язок повний; сильний); невисокий рівень (зв'язок помірний; слабкий); зв'язок між показниками відсутній; 9) порівняння рівня ефективності діяльності БГ та учасника БГ: діяльність БГ більш ефективна ніж діяльність учасника; БГ та учасника мають однаковий рівень ефективності; діяльність БГ менш ефективна ніж діяльність учасника; 10) порівняння рівня ефективності діяльності МБ та учасника БГ: діяльність МБ більш ефективна ніж діяльність учасника; МБ та учасника мають однаковий рівень ефективності; діяльність МБ менш ефективна ніж діяльність учасника.

У процесі оцінки показників № 1, № 2, № 3 «необхідним значенням» є найоптимальніше значення показника, отримане у попередніх періодах.

На етапі ІІ «Вибір способу зміни ПК» здійснюється вибір способу зміни ПК БГ на основі отриманих на ІІ етапі оцінок: 1) приєднання до БГ нового учасника; 2) вилучення з БГ певного учасника; 3) зміна обсягу ЧВ у капіталі учасника (зміна обсягу ЧК за капіталом учасника); 4) зміна МК.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті емпіричного дослідження примітки «ПК» обраної БГ було визначено чотири способи зміни ПК з метою оптимізації діяльності БГ: приєднання компанії до ПК; вилучення компанії з ПК; зміна обсягу ЧВ або ЧК; зміна МК. Виокремлено методи управління, що можуть бути використані для реалізації способів зміни ПК: 1) адміністративний метод – встановлення вимог для набуття компанією, частка капіталу якої знаходиться у власності МБ БГ, статусу учасника БГ; 2) економічні методи: формування нової компанії; припинення діяльності компанії; приєднання однієї компанії до іншої; придбання ЧВ у капіталі компанії; продаж ЧВ; МБ набуває ЧК за капіталом компанії; МБ позбувається ЧК; збільшення капіталу компанії; зменшення капіталу компанії. У результаті дослідження напрямів, методів та етапів управління ПК, запропоновано визначення поняття «управління ПК»: управління ПК БГ – це система управлінських зусиль, направлена на формування оптимального складу БГ і структури відносин власності та контролю між учасниками БГ шляхом застосування методів зміни ПК.

З метою розробки аналітичного інструментарію управління ПК БГ, автором розроблено трирівневу систему «показники–оцінка–спосіб зміни ПК», яка дозволяє здійснювати вибір найоптимальнішого способу зміни ПК на основі аналітичної оцінки низки якісних та кількісних показників БГ та учасників БГ, отриманих внаслідок аналізу КФЗБ. На етапі «Показники» здійснюється виокремлення необхідних для застосування зазначеної системи результатів аналізу КФЗБ. На етапі «Оцінка» здійснюється оцінювання виокремлених на першому етапі показників згідно з розробленими критеріями. На етапі «Вибір способу зміни ПК» здійснюється аналіз отриманих оцінок та вибір способу зміни ПК.

Список використаної літератури:

1. Мних Є.В. Обліково-аналітичне забезпечення в інформаційній системі управління корпораціями / Є.В. Мних, О.М. Брадул // Вісник НУ «Львівська політехніка» / Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2009. – № 647. – С. 129–135.
2. Кадничанський М.В. Особливості корпоративного управління в холдингових компаніях : наук. журн. / М.В. Кадничанський // Культура народів Причорномор'я. – 2011. – № 217. – С. 37–39.
3. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія / В.В. Коваленко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с.
4. Балтин В.Э. Повышение эффективности управления финансами холдинга / В.Э. Балтин, Е.В. Скобелева // Вестник ОГУ. – 2005. – № 10. – Т. 1. – С. 183–186.
5. Основные подходы к синтезу модели системы ключевых показателей эффективности холдинга / М.Д. Годлевский, Э.Е. Рубин, С.С. Никитчук // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2012. – № 4/3 (58). – С. 8–12.
6. Горошникова Т.А. Методы и инструментальные средства оптимизации развития холдинговой компании : наук. журн. / Т.А. Горошникова, А.Д. Цвиркун // Проблемы управления. – 2010. – № 3. – С. 38–44.
7. BNP Pariba Group Registration document and annual financial report 2010 [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://invest.bnpparibas.com/en/pid5857/registration-document.html>.
8. BNP Pariba Group Registration document and annual financial report 2012 [Electronic resource]. – Retrieved from : <http://invest.bnpparibas.com/en/pid5857/registration-document.html>.

АМБАРЧЯН Маргарита Самвелівна – аспірант кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Наукові інтереси:

– аналіз консолідованої фінансової звітності банків.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2014